

Een boekje open over...

Dalton op De Windwijzer

Een manier van werken
én omgaan met elkaar.

Verantwoordelijkheid

Samenwerken

Zelfstandigheid

Reflectie

Colofon

'Een boekje open over...' is een uitgave van De Windwijzer, Oecumenische Basisschool voor Daltononderwijs.

De Windwijzer
Kraaiennest 4
1319 DA Almere

☎ 036 5240540

✉ dir.windwijzer@prisma-almere.nl

🌐 www.windwijzer-almere.nl

Almere, oktober 2015

INHOUDSOPGAVE

- **Inleiding** **1**
- **Wat is Dalton?** **2**
- **Een veilige plek** **3**
- **Werken aan groepsvorming** **4**
- **In de klas** **4**
- **Zelfstandigheid & zelfstandig werken** **6**
- **Samenwerken** **10**
- **Vrijheid in gebondenheid** **13**
- **De Nederlandse Dalton Vereniging** **16**
- **Tot slot** **16**

INLEIDING

Wij doen graag een boekje open over het Daltononderwijs bij ons op De Windwijzer. Daarom hebben we voor u dit informatieboekje samengesteld.

In dit boekje krijgt u antwoord op wat Daltononderwijs is en hoe dit op De Windwijzer vorm en inhoud krijgt.

Binnen het Daltononderwijs is veel aandacht voor het welbevinden van het individuele kind in de groep. Dit krijgt vorm door te werken aan groepsvorming en een veilig klimaat. Ieder kind is uniek en mag er zijn. Een goed klimaat biedt de kinderen de mogelijkheid om positieve (leer) ervaringen op te doen.

De drie Dalton principes zijn zelfstandigheid, samenwerken en vrijheid in gebondenheid. Deze principes zijn verweven in het onderwijs op De Windwijzer. Hoe dit er in de praktijk uitziet, staat in dit boekje omschreven.

Team De Windwijzer.

WAT IS DALTON?

Helen Parkhurst (1887-1973) is de grondlegster van het Daltononderwijs. Zij kwam als onderwijzeres op een eenmans (in dit geval: eenvrouws) schooltje te werken in de Amerikaanse plaats Dalton. Daar gaf ze les aan 40 kinderen van verschillende leeftijden en verschillende niveaus. Ze zocht een manier om ieder kind zo optimaal mogelijk les te geven. Vanuit dat oogpunt is zij begonnen met het ontwikkelen van een visie, die nu bekend staat als Daltononderwijs.

Drie citaten van Helen Parkhurst:

- "Voor succesvol leren moet je worden bewogen, ontroerd, geraakt; echte ervaringen spelen daarbij een belangrijke rol."
- "Wat wij nodig hebben zijn mensen zonder vrees."
- "Elk kind heeft het recht om gehoord te worden."

Dalton is een manier van werken en omgaan met elkaar. Een Daltonschool scheidt ruimte en geeft kinderen de gelegenheid om zelfstandig of samen te werken. De drie principes: vrijheid, zelfstandigheid en samenwerken vormen het uitgangspunt van de Dalton-aanpak.

EEN VEILIGE PLEK

Op de Windwijzer begroeten we 's ochtends de kinderen bij de deur met een hand. 's Middags bij het naar huis gaan wordt elk kind gedag gezegd. Kinderen spreken elkaar en de leerkracht netjes aan. De leerkracht geeft hierbij zelf het goede voorbeeld. We noemen kinderen bij hun naam. Vertrouwen in elkaar staat voorop. Dit vormt de basis voor een veilig klimaat in de klas. Er wordt feedback gegeven en humor neemt binnen de groep een belangrijke plaats in.

Gevoelskaarten

In de groep hangen 6 gevoelskaarten. Het gaat bij deze kaarten om de emoties: super blij – blij – gewoon – verdrietig – boos en bang. Elk kind heeft een knijper met zijn of haar naam erop. Door deze aan een van de gevoelskaarten te hangen laat het kind zien hoe hij/zij zich voelt. Het kind mag vervolgens zelf bepalen of hij/zij hierover wil vertellen in de kring. Het kan ook zijn dat de leerkracht het kind even apart neemt om over het gevoel te praten. Voor de leerkracht is het taak te letten op het welbevinden van het kind.

WERKEN AAN GROEPSVORMING

Een goed functionerende groep kenmerkt zich ...

- door samen verantwoordelijk te zijn voor het groepsfunctioneren;
- door respect te hebben voor elkaar;
- doordat er afspraken zijn gemaakt voor het nemen van beslissingen;
- doordat problemen worden besproken.

Op De Windwijzer wordt bewust gewerkt aan groepsvorming. Hiervoor worden onder andere 'Teambouwers' en 'Klasbouwers' gebruikt. Dit zijn twee boeken vol oefeningen en activiteiten die het samenwerken en de groepsvorming bevorderen en stimuleren. Kinderen leren veel van elkaar en met elkaar.

Ook de lessen van de kanjertraining zijn gericht op de interactie van de kinderen onderling in de groep.

IN DE KLAS

Kleur van de dag

De dagen van de week worden in de hele school aangegeven met een vaste kleur per dag. Door deze kleuren krijgt de week structuur voor de kinderen. Het helpt hen om een planning te maken in hun werk. De kleuren hangen in iedere groep op een zichtbare plaats.

In groep 1 en 2 wordt in de kring besproken welke dag het is en welke kleur deze heeft. De pijl geeft de desbetreffende dag aan. Op het planbord geeft het kind na het werken zelf aan welke opdracht hij of zij gedaan heeft door een magneet in de kleur van de dag bij de activiteit te hangen. In groep 3 tot en met 8 wordt de kleur van de dag ook gebruikt bij het plannen en afkleuren van de taak.

Zondag	- Wit
Maandag	- Oranje
Dinsdag	- Geel
Woensdag	- Rood
Donderdag	- Groen
Vrijdag	- Blauw
Zaterdag	- Wit

De vrije momenten in de schoolweek zijn, net als het weekend ook wit gekleurd. De week start met zondag vanwege de Oecumenische identiteit.

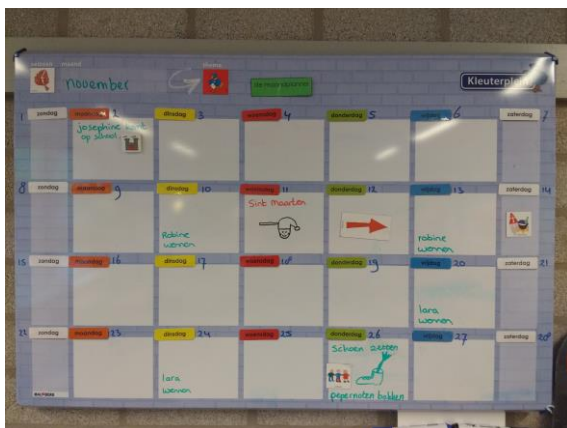
Dagritme

Naast de kleuren van de dag wordt er ook in elke groep aangegeven wat er op een dag gedaan wordt. Dit is het zogenoemde dagritme. We doen dit om de kinderen inzicht te geven in de activiteiten die op een dag plaatsvinden.

Er wordt gebruik gemaakt van dagritme-kaarten of het dagprogramma wordt op het bord geschreven.

Tijdplanner

In de kleuterbouw wordt gewerkt met de methode Kleuterplein. Bij deze methode hoort een tijdplanner. Met de tijdplanner ontwikkelen kinderen spelenderwijs hun tijdgevoel. De tijdplanner geeft een overzicht van belangrijke en bijzondere dingen die in de betreffende week aan bod komen.

In de midden -en bovenbouw wordt met een ander soort tijdplanner gewerkt. Op deze tijdplanner worden de instructies en werkmomenten aangegeven voor de hele week. Kinderen kunnen bij het plannen van de taak rekening houden met de instructiemomenten. Voor vakken waarbij het kind instructie nodig heeft (keuze van het kind of keuze van de leerkracht), plant het kind het werkmoment na de instructie.

ZELFSTANDIGHEID & ZELFSTANDIG WERKEN

Zelfstandigheid houdt zelfwerkzaamheid in. Zelf actief problemen oplossen leert kinderen zelfstandig nadenken en beter begrijpen. Kinderen zijn van nature nieuwsgierig en leergierig. Ze willen graag nieuwe dingen ontdekken. De werkles en de taak op De Windwijzer geven ze daarvoor de ruimte. De kinderen leren creatief te denken en te handelen. Hoe zelfstandiger een kind wordt, des te gemakkelijker het zal leren beredeneerde keuzes te maken.

Werken met de taak

Bij ons op school werken de kinderen met taken. De taak is een middel om de leerstof zelfstandig te verwerken.

Zelfstandigheid houdt zelfwerkzaamheid in. Het werken met een taak biedt de mogelijkheid te differentiëren. Om dit te doen worden op de taak niveaueverschillen aangegeven. Zo krijgen kinderen die meer aankunnen een plustaak en kinderen die moeite hebben met de hoeveelheid stof een aangepaste taak.

De taak in groep...

- 1/2:** In groep 1-2 wordt gebruikt gemaakt van het magnetisch planbord, waarbij kinderen door middel van magneten laten zien welke taken zij gedaan hebben. Ter voorbereiding op groep 3 wordt het plannen van de taak in groep 2 na de voorjaarsvakantie voorbereid door te werken met een papieren dagtaak. Op deze dagtaak staan de taken van de dag (nog met symbolen). Hebben de kinderen een werkje af dan kleuren ze het hokje in de dagkleur af.
- 3:** In groep 3 wordt vanaf het begin van groep 3 gewerkt met de papieren dagtaak uit groep 2, waarbij voor de hele week het werk in een tabel per dag is ingedeeld. De keuzetaak is het planbord van veilig leren lezen, ingericht volgens M.I. Het plannen van de opdrachten per dag krijgt vorm door in het 'afkleurhokje' een getal te zetten

Na de kerstvakantie wordt in groep 3 de taak van groep 4 geïntroduceerd. De kinderen wennen dan alvast aan de nieuwe lay-out. Er wordt nog wel per dag aangegeven wat er van het kind verwacht wordt.

4: In groep 4 werken de kinderen aan een tweedaagse taak. De leerkracht plant de dagen naar eigen inzicht in het weekrooster. Wel gaat het elke week om dezelfde twee dagen. Het werk op de taak moeten de kinderen zelf verdelen over de werkmomenten, door het hokje 'plannen' te kleuren met de kleur van de dag. Is het werk klaar, dan kleurt het kind het hokje 'af' met de kleur van de dag waarop het werk is gemaakt. De hoeveelheid werk loopt op naarmate de zelfstandigheid toe neemt. Na de kerstvakantie wordt de tweedagen taak een driedagen taak. De kinderen verdelen hun werk nu over drie dagen.

5: In groep 5 wordt gestart met een driedagen taak, als doorgaande lijn met groep 4. Er wordt toegewerkt naar een vierdagen taak eind groep 5. In het vakkenpakket komt de praktische verwerking van de wereld oriënterende vakken nu op de taak.

6 t/m 8: In de bovenbouw werken de kinderen aan een weektaak.

Corrigeren van het eigen werk

We vinden het belangrijk dat kinderen zelf leren hun werk na te kijken. Dit geldt voor de vakken die op de taak staan, maar dit kan ook gelden voor andere opdrachten. Het nakijken van het eigen werk heeft als doel:

- Kinderen geven zichzelf directe feedback op hun werk, ze hoeven niet te wachten tot de leerkracht het werk heeft nagekeken.
- Het zelf nakijken heeft ook een leereffect. Het kind ontdekt zelf wat hij of zij fout heeft gedaan en gaat zich afvragen waar deze fout is ontstaan.
- Kinderen krijgen zicht op waar ze goed in zijn en waarbij ze nog hulp nodig hebben.

Naarmate de kinderen ouder worden is er meer werk wat zelf wordt nagekeken. Afspraak hierbij is dat toetsen altijd door de leerkracht zelf worden nagekeken, het overige werk steekproefsgewijs.

Er wordt in de gaten gehouden of kinderen het aan kunnen om zelf hun werk na te kijken. Wanneer blijkt dat kinderen werk gaan overschrijven, wordt de vrijheid van het zelf nakijken weggehaald en corrigeert de leerkracht het werk van de kinderen.

Zelf nakijken vraagt een bepaalde houding van de kinderen. De kinderen moeten zich realiseren dat je je werk nakijkt om er iets van te leren en niet om zoveel mogelijk 'krulletjes' in je schrift te hebben. Voor sommige kinderen is het zelf nakijken van het werk lastig vanwege onderliggende problematiek, zoals bijv. dyslectische kinderen die hun eigen spellingswerk niet na kunnen kijken.

Stoplicht in groep 1 t/m 8

Vanaf groep 1 wordt er tijdens het zelfstandig werken met het stoplicht gewerkt. Daarbij worden vanaf groep 3 blokjes gebruikt. Daarnaast gebruiken we een kleurenklok en een timetimer. Het stoplicht, blokje en de kleurenklok/timetimer maken visueel wat er van de kinderen wordt verwacht tijdens het zelfstandig werken. Het stoplicht geeft tevens het geluidsniveau in de klas aan.

- Rood: Je werkt stil en alleen.
- Oranje: Je mag samenwerken en overlegt op fluistertoon.
- Groen: Je mag samenwerken en spreekt gewoon met elkaar.

Werken met blokjes

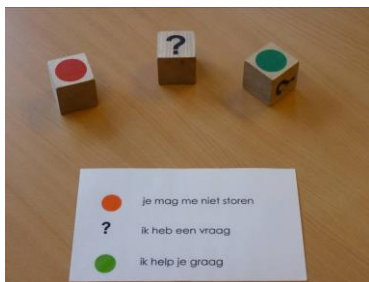
Tijdens de werkmomenten wordt gebruik gemaakt van blokjes. Als de leerkracht de opdracht heeft uitgelegd, kunnen de kinderen zelfstandig aan het werk.

Alle kinderen hebben een houten blokje op hun tafel. Op het blokje staan een vraagteken, een groene en een rode stip.

De betekenis van de symbolen is als volgt:

- Rood: Ik werk alleen, je mag mij niet storen of om hulp vragen.
- Vraagteken: Ik heb een vraag voor de leerkracht of voor mijn oog/schouder maatje.
- Groen: Ik help je graag.

Kinderen mogen elkaar dus ook helpen. Dit bevordert niet alleen de zelfstandigheid en leert de kinderen om te gaan met uitgestelde aandacht, het geeft de leerkracht ook de ruimte om kinderen die extra uitleg of begeleiding nodig hebben te helpen. De leerkracht draait op dat moment zijn of haar blok op rood, zodat de andere kinderen niet mogen storen.

Kleurenklok in groep 1 t/m 4

In groep 1 t/m 4 werken we met een kleurenklok om kinderen tijdsbesef aan te leren. Bovendien is het een handig hulpmiddel om kinderen zelfstandig te leren werken. Voor kinderen wordt visueel gemaakt hoe lang een periode van zelfstandig werken duurt en daarbij hoeveel tijd er nog is om het werk af te maken. De kleurenklok kan goed ingezet worden om bijvoorbeeld aan te geven hoe lang er stil gewerkt moet worden. De wijzerplaat van de klok is ingedeeld in vaste tijdsblokken met een vaste kleur.

Time Timer in groep 5 t/m 8

Vanaf groep 5 wordt de timetimer ingezet bij het zelfstandig werken. Het doel hiervan is hetzelfde als bij de kleurenklok, namelijk de kinderen inzicht geven in de tijd die er nog over is om het werk te maken.

SAMENWERKEN

'Jong geleerd is oud gedaan' geldt zeker voor samenwerken. Het aanleren van de basisvaardigheden voor samenwerken en overleggen wordt al jong gestart op De Windwijzer. Door samenwerken leren kinderen elkaar te helpen en dingen uitleggen. Tevens leren zij dat afkijken en overschrijven zinloos is.

Naast het samenwerken zijn er ook vaak momenten dat kinderen individueel moeten werken, bijvoorbeeld tijdens toetsmomenten. Op deze manier kunnen de vorderingen van ieder kind goed worden bijgehouden.

Algemeen

Op vele momenten op een dag en bij verschillende activiteiten in de loop van het schooljaar, wordt er samengewerkt door kinderen. Samenwerken vormt de basis van het leren van en met elkaar, elkaar accepteren en respecteren.

Samenwerken is niet alleen hulp geven en krijgen, maar ook overleggen, luisteren naar elkaar, je mening leren geven en bijstellen als dat nodig is.

Al vanaf het eerste moment dat kinderen bij ons op school komen, wordt er van ze verwacht dat ze samen dingen ondernemen. Zowel binnen de groep als groepsdoorbroken.

Werken met maatjes

In elke groep wordt gewerkt met maatjes. Er worden twee kinderen aan elkaar gekoppeld, zij zijn maatjes van elkaar. In de kleuterbouw wordt dit gedaan door twee kaartjes met symboolstickers naast elkaar te hangen: deze kinderen zijn maatjes. In de midden- en bovenbouw zijn het kaartjes met de namen van de kinderen.

Het maatje is de eerste aanspreekpersoon voor het kind, wanneer het hulp nodig heeft. Dit varieert van het vertellen waar de scharen te vinden zijn en het samen lopen in de rij naar buiten, tot het samen maken van een maatjesdictee tijdens het werken aan de taak. Deze maatjes wisselen regelmatig. Bij het spelen en werken met maatjes wordt benadrukt dat kinderen met iedereen moeten kunnen samenwerken, maar dat ze niet met iedereen vrienden hoeven te zijn.

Om het samenwerken te stimuleren en zo goed mogelijk te laten verlopen, is het lokaal zo ingedeeld dat de kinderen in groepjes zitten. Kinderen hebben dan, naast hun vaste maatje, de kinderen uit het groepje aan wie ze hulp kunnen vragen. Deze kinderen noemen we de oogmaatjes (zit tegenover het kind) en schoudermaatjes (zit naast het kind).

Tutoring

Leerlingen uit hogere leerjaren, tutoren, worden op een systematische wijze ingezet in het leerproces van leerlingen uit lagere groepen. Allerlei vakgebieden kunnen hiervoor in aanmerking komen, zoals lezen, rekenen of het leren werken met de computer. Door gebruik te maken van een groepsdoorbrekend tutorprogramma wordt gewerkt aan diverse sociale, maatschappelijke en cognitieve doelen, zoals het toepassen van sociale vaardigheden,

communicatievaardigheden, plannen van het werk en het verbeteren van leerprestaties.

VRIJHEID IN GEBONDENHEID

Vrijheid is essentieel voor de ontplooiing van de persoonlijkheid van ieder mens en kind. Een kind moet leren die vrijheid te hanteren. Op school wordt duidelijk gemaakt dat vrijheid gebonden is aan regels. Een kind leert zo al vroeg dat er beperkingen aan vrijheid zijn gesteld. Daarom is het principe vrijheid op De Windwijzer zo belangrijk. Binnen de opgedragen taak vindt een kind vrijheid en verantwoordelijkheid.

De vrije keuze ligt voornamelijk in:

- *Het tempo en vooral de volgorde waarin een kind wil werken.*
- *Het wel of niet gebruiken van hulpmiddelen.*
- *De keuze om alleen of samen te werken bij verschillende opdrachten.*
- *De besteding en verdeling van tijd.*
- *De keuze van de werkplek.*

En bij het groepsdoorbroken werken is er vrijheid in keuze van de opdracht.

Kiezen in groep 1 en 2

Iedere ochtend vindt de werkles plaats. Tijdens de werkles mogen de kinderen kiezen uit een aantal activiteiten die gericht zijn op de doelen van de kleutermethode Kleuterplein. Ieder kind maakt per week een aantal verplichte opdrachten, opbouwend naar leeftijd en kan daarnaast op het kiesbord kiezen voor spelactiviteiten en hoeken.

Op dit bord worden hoeken en activiteiten gevisualiseerd m.b.v. magnetische kaarten. De leerkracht bepaalt van tevoren welke kaartjes er op het bord komen te hangen en geeft aan hoeveel kinderen dit kunnen kiezen. Kinderen hangen het kaartje met hun naamsymbool hier vervolgens onder als ze het willen kiezen.

Het plannen van het werk in groep 1 en 2

Tijdens de werkles kiezen de kinderen een doelgerichte opdracht en hangen daar op het planbord een magneet in de kleur van de dag en hun eigen kiesplaatje bij. Als de kinderen klaar zijn met de opdracht, halen ze hun kiesplaatje weg. Zo wordt voor de kinderen gevisualiseerd welke activiteiten ze al gedaan hebben en wanneer. En dus ook welke activiteiten ze nog kunnen/moeten doen.

Vrijheid in keuze van werkplek

De kinderen hebben tijdens het zelfstandig werken de mogelijkheid om te kiezen voor het werken op een stilwerkplek of samenwerken plek op de gang. Zeker tijdens het werken aan de taak komt het regelmatig voor dat kinderen mogen samenwerken. Het werken op een stilwerkplek kan uitkomst bieden, wanneer een kind zich extra wil concentreren wanneer veel andere kinderen samenwerken in de klas.

Vrijheid om samen of alleen te werken

Op verschillende momenten en bij diverse vakgebieden wordt de kinderen de mogelijkheid geboden om samen te werken. Soms is het verplicht om een activiteit samen te maken, soms ook mogen kinderen hierin hun eigen keuze maken.

Vrijheid in volgorde van werken

Bij het werken met de taak hebben de kinderen de vrijheid om zelf te bepalen in welke volgorde ze hun werk willen maken. Dit geldt ook voor de werkles in groep 1 en 2. Kinderen kiezen zelf op welke dag ze welk werkje of welke opdracht willen gaan doen.

Keuzewerk

Het zelf kunnen en mogen kiezen wat je leert geeft heel veel vrijheid. Bij keuzewerk is dit mogelijk. Zo kunnen kinderen bijvoorbeeld werken aan een zelfgekozen project, maar ook activiteiten en spellen kiezen die passen bij hun interesse en belangstelling. Hierbij kunnen kinderen ervoor kiezen om samen te werken of alleen.

Keuzewerk krijgt bij ons op school richting binnen de taak. Kinderen plannen binnen hun keuzetaak werk welke aansluiten bij hun leerstijl. Deze leerstijlen hangen wij op aan de meervoudige intelligenties van Gardner. We doen dit om goed aan te sluiten bij de diversiteit aan talenten van elk individueel kind. Intelligentie betekent volgens Gardner: *de bekwaamheid om te leren, om problemen op te lossen*. Dit kan volgens hem op verschillende (dus meervoudige) manieren. Dit betekent dat je op sommige manieren meer intelligent bent dan op andere.

DE NEDERLANDSE DALTON VERENIGING

De Nederlandse Dalton Vereniging (NDV) is een organisatie waarbij alle (aspirant) Daltonscholen zijn aangesloten. De vereniging biedt een platform voor het uitwisselen van kennis en ervaringen bij het verder vormgeven en ontwikkelen van de school als Daltonschool. Daarnaast stimuleert de vereniging scholingsfaciliteiten.

De NDV is verantwoordelijk voor het afgeven van de Daltonlicentie aan scholen. Eens in de 5 jaar wordt elke Daltonschool opnieuw geïnspecteerd.

Op de website van de NDV is meer informatie over Dalton te vinden. Er staat op deze site ook een filmpje met een voorbeeld van hoe er op een Daltonschool gewerkt wordt.

Kijk daarvoor op: www.dalton.nl

TOT SLOT

Het (Dalton)onderwijs op De Windwijzer is en blijft volop in ontwikkeling. Over een paar jaar zal het onderwijs er dan ook weer anders uitzien. De basis van het onderwijs staat vast, dat zijn de dalton principes zelfstandigheid, samenwerken en vrijheid in gebondenheid.

Een uitgave van De Windwijzer